

SOSYOLOGCA

TEMMUZ-ARALIK 2012

CİLT:2 SAYI: 4

ISSN: 2146-5207

YIRMİNCİ ASIRDA ÂLEM-İ İSLÂM VE AVRUPA SİYASETİ (1)

Mihridin Arusî (Filibeli Ahmed Hilmi)

Çevrimyazı: Bedri MERMUTLU

Özet: Beşeriyet tarihinin hiçbir devresinde Avrupa'nın şimdiki siyasetinde olduğu kadar insaniyet ve ahlakla istihfaf edildiği görülmemiştir. Günümüz siyaseti, yalan ve hileyi gizlemek ve süslü bir şekilde göstermek için fennin bütün tekâmüllerinden istifade etmektedir. Siyaset ve idare, bütün içtimaiyat, gıdasını "hikmet", "din" ve "ahlak"tan alır. Çağdaş Avrupa siyasetinin temel bileşenlerini bulmak için öncelikle yürürlükte olan "felsefe" ve "ahlak"a tetkik ve tenkit amacıyla bir göz atmamız gerekmektedir. Bu çalışmada, tüm bunlar üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Siyaset, Avrupa, Din, Ahlak.

WORLD OF ISLAM AND EUROPEAN POLICY IN THE TWENTIETH CENTURY (1)

Mihridin Arusî (Filibeli Ahmed Hilmi)

Translated by: Bedri MERMUTLU

Abstract: In no period in the history of humanity, it has not been seen that Europe has been used with humanity and morality as much as it is in the current politics. Today's politics makes use of all the evolutions of science in order to hide lies and deception and show them in a fancy way. Politics and administration, all social society, get their nourishment from "wisdom", "religion" and "morality". In order to find the basic components of contemporary European politics, we must first take a look at the current "philosophy" and "morality" for examination and criticism. This study will focus on all of these.

Keywords: Politics, Europe, Religion, Ethics.

YIRMİNCİ ASIRDA ÂLEM-İ İSLÂM VE AVRUPA SİYASETİ (1) ¹

Mihridin Arusî (Filibeli Ahmed Hilmi)
Çevrimyazı: Bedri Mermutlu

Birinci Kısım Yirminci Asırda Avrupa Genel Siyaseti

I

Genel Değerlendirmeler

Beşeriyet tarihinin hiçbir devresinde Avrupa'nın şimdiki siyasetinde olduğu kadar insaniyet ve ahlakla istihfaf edildiği görülmemiştir. Şimdiki siyaset fennini tekâmül ettirenlerden meşhur bir diplomat, "Cenab-ı Hak insana kelâmı, fikrini gizlemek için vermiştir" ve "Siyasette cinayet affedilir, lakin hata affedilmez" diyerek bugün Avrupa siyasiyat ve içtimaiyatının nasıl berbat ve menfur kaideler üzerine kurulduğunu öz bir şekilde bildirmiştir. Yalan ve hile, tezvîr ve iğfal... işte çağdaş siyasetin asli temelleri.

Hiçbir asırda ilim ve fen bugünkü dereceyi bulmamış idi. Günümüz siyaseti, yalan ve hileyi gizlemek ve süslü bir şekilde göstermek için fennin bütün tekâmüllerinden istifade etmektedir. Böyle olduğu için beşeriyetin irtikâp ettiği en tiksindirici yalan, bugünkü ziynetli ve mahirane yalanlardır. Beşeriyetin en vahşet-engiz devirlerinde bile yüksek duyguların kendini gösterdiği anlar görülür. Çünkü o vahşetler fena yola

¹ Şehbenderzade Filibeli Ahmed Hilmi'ye ait olan eser, Mihridin Arusî müstear adıyla yayınlanmıştır. (Hikmet Matbaası, İstanbul 1327/1910).

Kitabın dili devrine göre oldukça sade olmakla birlikte günümüz okurları için aynı durumun geçerli olmayacağı düşünülerek anlaşılır olmaktan uzak olduğu belli olan bir kısım kelime ve ifadeler yenileriyle değiştirilmiş, ancak metnin özgün tadını koruması adına bu müdahalelerin ileri götürülmesine özellikle dikkat edilmiştir. B.M.

meyledilmiş bir sevk-i tabiin, behimi ihtirasların eserleriydi. Lakin Avrupa siyasetinin izlediği çizgi ve harekette yüksek ve insani hislerden bir zerre görülemez. Çünkü “medeni vahşet”, fennî ve ilmî hatta güzelce hesap edildiği için riyazî bir vahşettir.

Siyaset ve idare, bütün içtimaiyat, gıdasını “hikmet”, “din” ve “ahlak”tan alır. Çağdaş Avrupa siyasetinin temel bileşenlerini bulmak için evvelimde yürürlükte olan “felsefe” ve “ahlak”ta tetkik ve tenkit amacıyla bir göz atmamız icap eder.

Darwin’in fizikteki “hayat rekabeti”, “ayıklanma” ve “galebe” nazariyeleri, hayrete şayan bir suretle yer değiştirip çevresini genişleterek, nihayet bütün toplum hayatı bu nazariyelerden üretilmiş prensiplere tabi oldu.

Önceleri zayıflar ezilse bile, onlara karşı bir nevi merhamet hissi beslenir; ve onlara karşı müsaade ve alicenaplık, fazilet addedilirdi. Halbuki Darwin nazariyesine göre hayat mücadelesinde yalnız gaye ve maksat göz önüne alınmak lazım geldiğinden tabiatın mahv ve yokluğa mahkûm ettiği zayıflara karşı müsaade ve alicenaplık, gayr-ı tabii bir takım aptalca duygular seviyesine indi! Önceleri mağdur sıfatı taşıyanların bir “mazlumluk ve düşkünlük hakkı” vardı; son nazariyelere göre zulüm ve tahakküm zaruri ve tabii bir kaide, mağduriyet ise pek tabii bir netice hükmüne girdi.

Muhiti genişletile genişletile bir genel varlık prensibi haline sokulan “hayat rekabeti” nazariyesi yeni bir felsefe teşkil etti. Bu felsefeye göre kainatta mekanik kuvvetlerden başka bir “fail-amil” yoktur. Bu saik ise varlığı devam ettirmek için *rekabet* ve *mücadeleyi kazanmayı* şart koşmuştur. İki böceğin bir yapraktan, iki köpeğin bir kemikten gıdalanmak için yaptıkları cidal ve çatışma ile iki şahsın, iki milletin, insan topluluklarının hayat meydanındaki mücadeleleri arasında esasen hiçbir fark yoktur.

Bu nazariyeye göre artık alicenaplık veyahut hakşinaslık gibi çatışmada kazanmayı erteletecek veya kazanımı azaltacak tavırların tam bir hamakat sayılacağına şüphe mi edilir!

Önceleri dini ve ahlaki kaidelerin hiç olmasa sınırlı bir suretle siyaset ve idarede tesiri vardı. Bir milletin, şerefini menfaatine, namusunu maddiyatına tercih ettiği görülürdü. Bir hükümdar, verdiği ahde vefa göstermek zaruretini hissederdi. Avrupada çoktan beri “icra-yı fazilet” için dinin bir tesiri kalmamıştır.

Ahlaka gelince; maneviyat, fiziğin mizah görünümlü bir şubesi olduktan sonra bir takım yüksek idrak düsturları üzerine kurulu bir ahlak ilmi gayr-ı mümkün ve tamamen bir vehim şekline girmiş olduğundan faziletler teşrih ve tahlil edilmiş ve sonunda fazilet denilen şeyin “mükemmel bir kurnazlıkla süslenmiş ve şaşaalı bir şekle konulmuş menfaat!” olduğuna hükmedilmiştir. Artık “menfaat” gibi şenaat ve düşkünlük membaı olan değişken bir his üzerine tesis edilen ahlaktan, zarardan başka bir şey beklememek gayet tabiidir. Saygın ve mukaddes bir temele malik olmayan, daha doğrusu hiçbir temeli bulunmayan yirminci asır ahlak ilminde vefa, sabır, kanaat, af, müsaade, kusurları hoş görme, hoş geçinme, muhabbet gibi kelimelerin hiçbir mânası yoktur.

Ne dediğini bilmeyen, kendi kendini aldatan (!) kadim beşeriyet tarafından icat edilen “fazilet”, zamanımızın ahlakçıları yani ahlaksızları nezdinde bir *hayalet* ve gülünecek bir cehalet eseridir! Artık bu esaslar üzerine kurulan siyasetin nasıl cehennemî bir yapılanma olduğu küçük bir mülahaza ile sabit olur. İhtimal ki hakikatin ta kendisi olan şu görüşlerimize, Avrupa’yı vukufsuz bir gözlükle müşahede eden bir takım safdiller mübalağa atfederler; ihtimal ki bizi medeniyet düşmanlığı ile itham eylerler. Hayır! Biz Avrupa medeniyet dünyasının en samimi takdirhan ve hayranlarındanız. Avrupa kavimlerinin bugün ulaştıkları sanayi seviyesi her mütefekkeri hayran edecek bir azamettedir. Lakin manevi medeniyetinin sukut ettiği zillet derecesi, tarihte misli görülmemiş bir alçaklıktır.

Avrupa’da hakim olan bu felsefe “sosyalizm” denilen meslek-i içtimaiyi meydana getirmiştir. Lakin sosyalizm bir *araç* olup bir *gaye* değildir. Sosyalizm, tabii bir surette *komünizm/iştirakiyyun* mezhebini doğurur. Herkesin hayal ettiği gaye şeklinde tecelli ettiği halde fiilen hiç kimsenin razı olamayacağı bir mezhep olan komünizm dahi bir *menzile/araç* olup ondan sonra varılacak merhale “anarşi”dir.

İşte Avrupa böyle bir inkıraz ve yok olma çukuruna doğru dev adımlarla yürümekte ve fenası şu ki âlemi de o çukura doğru sürüklemeye çalışmaktadır. Avrupa’da maddî sefalet çekilmez bir dereceyi, manevî sefalet ise son haddini bulmuştur. Bir şahsın istibdadı yerine manevî şahısların daha iğrenç istibdadı geçmiştir. Eski müstebitler bir takım mevhum haklara istinaden mezalim icra etmekteyken yeni müstebitler, insanlığın irfan mektebinde meydana getirdiği mukaddes fikirleri suiistimal suretiyle zulüm icra etmektedirler. Gariptir ki eski müstebitlerin mezalimine hiç olmasa kalben ve gizli olarak herkes karşı iken yeni müstebitlere çok kimse itiraz imkânını bulmuyor; zira eski müstebitlerin temin ettiği fayda çok kısıtlı bir dairede kalmaktayken yeni müstebitler beşerî ihtirasları daha geniş ve daha umumi bir mikyasta okşamanın yolunu bulmuşlardır.

Bugün Avrupa’da bir parti reisinin, bir bankerin, bir mali müessesenin, bir feylesofun “hürriyet ve insanîyet” yüce namıyla ortaya koyduğu çirkin istibdat, surette değilse bile asılda ve hakikatte bir Haccac’ın, bir Caligula’nın zulüm ve istibdadından daha müessir ve menfurdur.

Beşeriyet için, bu süflî âlemden başka bir muhit, maddiyattan başka bir mevcudiyet, menfaatten başka bir manevî düzenleyici kalmamıştır. Saadet yalnız “maddî ihtiyaçları temellük ile seçkinleri memnun etmek”ten ibaret kalmış olup bu maksada nail olanlar ise küçük bir azınlığı teşkil ediyor. Beşeriyetin büyük ekseriyeti, mutlu azınlığın zevk ve maddî ihtiyaçlarını ve hatta fazlasını tedarikten başka bir işle meşgul değildir.

Bir müstebit Abdülhamid’in, otuz milyon halkı ezerek bir çeyrek asırda biriktirebildiği serveti, bir hürriyetperver Amerika serserisi beş senede biriktirebiliyor. Avrupa’da bu yaldızlı vahşeti, bu ziynetli bayağılığı görmeyen yok gibidir. Fakat çaresini bulan yok. Bu meşum “mevcut içtimai şekli”, cehennemî bu dünyevi zakku-

munu damağı yakan acılığına rağmen herkes yutmak mecburiyetini hissediyor ve her mihnetli dakikada “yaleyteni küntü tütaben”² diyerek çaresizliğini izhar ediyor. Avrupa heyet-i içtimaiyesinin bütün tavır ve görünümü bir yalan ve riya silsilesinden ibaret olup Avrupalıların düşünceleriyle yaptıkları, emelleriyle işleri yekdiğerinin tam zıddıdır. Avrupa heyet-i içtimaiyesi bugünkü şeklini ancak “orduların varlığı ile ihtilal yapmanın mümkünsüz bir hale girmiş olması” sebebiyle muhafaza ediyor. Lakin sosyalizm ve anarşizm fikirleri Avrupa ordularına sirayete başlamıştır. Her milletin fertleri, sefalet ve felaketi günden güne daha güzel anlamaya başladığından bugün ihtilalleri men eden müesses kuvvetlere ve yalancı meşruiyete, yani Avrupa hükümetlerine hizmetçi ve yardımcı olan orduların yakın bir istikbalde silahlarını o kuvvetlere karşı çevireceği muhakkaktır. (Ordumuzun istibdada yaptığı gibi.)

Bugün Avrupa ordusunun manevi kıymetini hakikati veçhile ölçecek hiçbir endaze yoksa da bu orduda *vatanperverlik*, *fedakârlık* gibi hissiyattan eser kalmadığına ve askeriyenin şimdiki intizam ve satvetinin *mekanik bir haletten* ibaret bulunduğuna hükmetmek zaruridir. Vatan fikrinin aleyhinde olan, kendinden hayatına varıncaya kadar fedakârlık isteyen hükümetin prensiplerini esasen reddeden bir adamdan muharebe meydanında samimi ve ihtiyari bir fedakârlık beklenilebilir mi? Asla!

Bir adamın, sevse de canını feda etmesi için bir takım manevi sebeplerin, bir takım zaruretlerin varlığı lazımdır. Avrupada böyle bir fedakârlığı icap ettirecek manevi sebepler yok gibidir. Maddi sebeplere gelince; bir sosyalist, saadetini diğeri bir milletin saadetini gasp ve imhada değil, kendi vatanında servet ve samanı gasp ve ihtikârla eline geçirenlerden haklarını geri almakta görüyor. Şu halde bankerler, spekülatörler, fabrikatörler, siyasiler aleyhinde icra olunacak bir cihatta, vicdani kanaatine muvafık olduğu için, canını feda etmeyi göze aldırsa bile, şimdiki heyet-i içtimaiye kaidelerine uygun olarak diğeri milletlere karşı açılacak bir muharebede canını feda etmek için hiçbir sebep bulamaz.

Vakıa henüz bu hakikat bütün dehşetiyle gözlenmiş değildir, lakin hissedilmektedir. Gözlenmediğinin sebebi *tecrübe ve imtihan* hususlarının vuku bulmamasıdır. (Siyaseti elinde tutanları sulhperver eden, muharebeden sakındıran, bu korkudur.) Halihazırda tam manasıyla hükmedilemeyen bazı durumlar var ki yakın bir istikbalde bu ahvalin, riyazi bir hesap doğruluğuyla takdiri kabil olacaktır. Bir çeyrek asır sonra Avrupalıların büyük ekseriyeti sosyalizm mesleğine *alenen ve pratik olarak* katılacaklardır. Ahalinin büyük ekseriyeti, sermaye ve servet sahipleri aleyhinde -ve eğer bunları himayeye kalkışırsa-, hükümetlerin dahi aleyhinde isyan ilan edecektir.

Vatan ve milliyet fikri bir gölge-varlık şeklinde kalacağından orduların da şimdiki manası kalmayacaktır. Hatıra gelir ki Avrupalılar, dünya üzerindeki hakimiyetlerini idame için yine ordularını şimdiki müthiş heybetiyle bıraksınlar, lakin şahısların maneviyatında hasıl olacak dönüşümleri engellemeye imkân bulunmadığından, büyük

² “Keşke toprak olsaydım da bunları görmeseydim!” anlamında Kur’an ayeti (Nebe/40).

ihtimale göre bir çeyrek asır ve her halde bir asır sonra Avrupalılar içinde, faydaları kuşkulu veyahut bütün bütün reddedilmiş fikir ve ideolojiler hatırı için canını feda edecek bir tek asker bulunmayacaktır.

Beşeriyet tarihinin bize gösterdiği medeniyet oluşumlarının en azametli, en heybetlisi olan Avrupa mevcudiyetinin esasından sarsıldığı çelişkilerle dolu garip bir asırdayız. Önemli çapta bir bozuluş ve büyük bir inkıraz karşısında bulunuyoruz. Bugünkü Avrupa'nın mahiyetindeki azamet, istiska illetinden şişmiş, tabii halini kaybetmiş, sahte ve çirkin bir şişkinlik peyda eylemiş bir vücuda benziyor.

Tehlike muhakkak ve belki de vukuu zannedildiğinden daha yakındır. Avrupa mütefekkirlerinde bu tehlikeyi görmeyen kimse yoktur. İmparator Wilhelm'in "sarı tehlike" yani Japon, Çin ve daha doğrusu Şark, Hanotoux'nun "siyah tehlike" yani Afrikalılar nazariyeleri hep Avrupalıları istila eden yarın endişesinin birer şeklidir. Acaba Avrupa düşüncesinin öncüleri bu ahvali görüyor da bir çare bulmuyor mu?

Evet görüyorlar, lakin çare bulması hemen hemen imkânsızdır. Kavimleri sevk ve idare eden bir takım kanunlar var ki bunları faaliyet ve tesirden men etmek şöyle dursun, değiştirme ve hatta hafifletme ve tesirlerini tadil bile beşer iktidarının haricinde bulunuyor. Yürüten bir el, kader kamçısı insanları sürüyor, sürüyor...

Kim umardı ki yüzlerce kapısı, duvarları üzerinde arabalar gezen kalesi, altın ve gümüş ile müzeyyen sarayları, semaya başkaldırmış kuleleri, milyonla ahalisi, yüz binlerce müdafii olan Babil, baykuş ve karga yuvası olsun! Kim umardı ki âlemin hakimi olan Ninova'nın yeri bile binlerce sene meçhul kalsın! Kim umardı ki her adımda bir mamureye tesadüf edilen, muazzam bir münevver beşeriyet kitlesinin yurdu olan Irak, bugün beş on çıplak bedevinin gezip dolaştığı hazin bir yer olsun!

Beşeriyet tarihinde gördüğümüz o büyüklükler, o göz kamaştırın mamuriyetler hep zamanın kasırgasıyla gelen dalgalara direnemeyerek ortadan silinmişlerdir. Her beşer ferdi gibi kavimler de, doğmuşlar, büyümüşler, ağlamışlar, gülmüşler ve nihayet hüzünlü bir hatıra bırakarak, bu fani dünyadan geçip gitmişlerdir.

Bu medeniyetlerin sönmesi, bu kavimlerin ortadan silinmesi hep asli bir sebebin, hep değişmez bir faktörün tesirinden ileri gelmiştir. Hintlilerin tasvir ettiği Brahma, Vişnu, Şiva hakikatini hakikatini değilse bile, oluş hikâyesini ne güzel tasvir eder! Brahma icat eder, Vişnu bu mahlukun devam ve muhafazasını temin eder, Şiva ise onu kahr ve yok eder. Her insan ferdi hakkında cari olduğu gibi, her kavmin manevi şahsı dahi *hayat ve ölüm* adı verilen iki realite cilvesinin oyuncağıdır.

Üç bin sene evvel, Asya'da nice kavimler, zamanlarına mahsus medeniyetin son mertebesine varmış, varlığın derin meseleleri hakkında birçok fikir ve nazariyat ortaya atmış ve mümkün olan dünyevi saadetin her şeklini tecrübe ederek yıpratmış olduğu halde Avrupa'daki kavimler, taş devrine mahsus iptidai bir durumda kalmış idi.

Üç bin sene evvel, yer küresinin Sudan'ı, Afrika'sı, Avrupa idi. Sonra Asya kavimlerinden birkaçı Avrupa'nın güneyine hicret etti. Bu muhacir kavimler, cehalet karanlıkları içine gömülmüş olan Avrupa'ya Asya medeniyet ışığından bir şule ulaştırdılar. Hicret sebebiyle güzel bir ayıklanmaya, yeni bir kudret ve neşveye malik olan muhacir kavimler az zaman içinde şayan-ı hayret terakkiler gösterdiler. Artık Avrupa, Asya medeniyet kafilesine katılmış idi. Bir zaman oldu ki Sokratları, Eflatunları, Aristoları yetiştiren Avrupa, asırlar görmüş tecrübeli annesi olan Asya'yı geride bıraktı. Asya artık yorulmuş, kanı kurumuş, bunamışa benziyordu. Artık o, bir duraklama devresine girmişti. Yüz bin senelik bir medeniyete sahip olan Çin, insanlık bilgilerinin sonuna vardığını zannederek terakkiyi red ve inkâr ediyordu. Hint, bütün mukadderatını evvelce Aghatma'nın bıraktığı fikirleri tefsire hasretmiş ve bilmeyerek tedenniye yüz tutmuş idi. İran, sönük bir medeniyetin son şuleleriyle aydınlanmaya çalışıyordu. Sonra İsa'nın dini Avrupa'ya ithal olundu. Gayet basit, ahlaki temizlik ve hayali hisler üzerine müesses olan İsevilik Avrupa'da kaba ve çirkin bir istihaleye uğradı. Bir halde ki İsa namına yapılan bu dinin Ortaçağ'da hak ve hakikat namına ortaya koyduğu vahşetleri, ne tarih öncesi devirlere ait zamanlar ve ne de zamanımızdaki Afrika vahşileri işlemişlerdir. Hıristiyanlık, Avrupa'daki Yunan medeniyetini mahvettikten sonra, Avrupa kavimleri en derin cehalet içine düştüler. Artık Avrupa'da gülünç ve çirkin bir sofuluktan, maddi ve manevi sefaletten başka bir şey kalmamıştı.

Yalnız Avrupa değil, bütün âlem cehalet ve fesat karanlığında boğuluyordu. Yunan'da ilmin itibarı düşünce terakki kanunu sanki faaliyetinden vazgeçmiş, medeniyet kaybolmuş, insanlığın semasını cehalet ve taassup bulutları kaplamıştı.

Biz şu anlattıklarımızda Yunanlılarla Romalıları birleştirmiş oluyoruz. Zira ki Yunanlılardan sonra cihan kavimlerine rehber olan Romalılar, üstatları olan Yunan mütefekkirlerini geçmek ve onların biriktirdiği ilim ve irfan hazinelerine mühim bir şey ilave etmek şöyle dursun, birçok hususta onların gerisinde kalmışlardı. Romalıların mahvıyla başlayan Cermen ve Arya kavimlerinin üstünlüğü maddeciliğin bedii duyguya galip gelmesi demekti.

1550 miladi senesinde Sebastian Monster adlı alimin yaratılıştan sonra yer küresinin halini tasvir ederek yaptığı resim, o vakitler Hıristiyanlık sebebiyle insanların nasıl mahdut bir daireye fikirlerini hapsedtiklerini pek güzel gösterir. İşte resim:

Alt tarafta bir deniz, denizin üstünde Roma gemilerine benzer bir yelken gemisi; denizin içinde birkaç balık; daha üstünde yer, birkaç dağ, birkaç ağaç, hayvan. Bunların üstünde bir boşluk, yani hava; havada birkaç kuş; daha üstünde bahçemsi bir yer yani cennet; daha üstünde bir meydan ve meydanın sağ tarafında ay ve yıldızlar; sol tarafında güneş ve yine yıldızlar; meydanın tam ortasında yarım daire şeklinde bir bulut yığını; bunun üstünde ak saçlı biraz tombulca aptal simalı, yılışık bakışlı bir *Babalık* yani haşa Yaratıcı; ayın ve güneşin yanbaşılarında birer kanatlı bacı yani melek ve aşağıdaki denizin iki tarafında da *umacı* yani şeytan!

İşte Pisagorasların, Demokritlerin, Eflatunların, Aristoların yüksek fikirleri yerine kaim olan bayağı fikirler. İşte görülüyor ki “Akılca fakir olanlar ne kadar bahtiyardır!” diyen Hıristiyanlık insanların elinden tefekkür ve araştırma hassasını almış ve hayvan sürüsü gibi bırakmıştı.

Bu kadar asırlık beşeriyet mesaisi unutulup gidecekti. Bilinen mevcut kavimler içerisinde Yunan ve Şark medeniyetine halef olacak ve insaniyeti tenvir edecek hiçbir kavim aday görülüyordu. Demek ki beşeriyet marifet ve medeniyet tahsiline yeniden başlayacak ve irfan alfabetini heceleyecek idi.

İşte böyle yeisli bir zamanda, beşeri faziletlerin tamamen kaybolduğu ve insan tabiatında saklı olup fırsat buldukça yüz gösteren behimiyet tekmil şiddet ve kuvvetiyle ayan olduğu anlarda âlem yeniden ışıklarla aydınlandı. Çünkü mukaddes ve müstesna bir vücut ile bu aydınlanan bölge kâinatın gıpta ettiği bir yer oldu. Hidayet güneşi, marifet nuru, mücessem bir kişi, mükerrerrem bir cisim şeklinde Hicaz ufkundan doğdu.

Onun getirdiği İslâm dini fikrin ilerlemesini hiçbir şekilde durdurmamış, idrak gücünün tefekkür alanında hür bir şekilde kanat çırpmasına hiçbir şekilde engel olmamış olduğundan arada ne bir kavmiyet münasebeti, ne dini bir münasebet ve ne de bir dil münasebeti yokken, İslâm mütefekkirleri medeniyet eserlerini ve bu meyanda Yunanlıların irfan hazinelerini tercüme ve inceleme ile maarif şehrinde onların izinden yürüyerek tamamlayıcısı ve halefi oldular. Gerçi bazı ilim şubelerinde Müslümanlar, Yunanlıların malumatını pek çok genişletmiş yahut bazı hatalarını tashih etmişlerse de bazılarında da üstatlarını fersah fersah geçmişlerdir.

İslâm dini olağanüstü bir süratle pek kısa bir zamanda Kafkasya dağlarından Sudan'a, İç Asya'dan Uzak Mağrib'e kadar yayıldı. Milyonlarca insan, yüzlerce kavim sırf İslâmiyet sayesinde cehalet ve bedevilikten, behimi bir yaşantıdan kurtuldu. Geniş İslâm ülkesinin her köşesinde bir takım mühim ilim ve irfan merkezleri ortaya çıktı. İslâm dini olmasaydı, emsalleri gibi birer mahalle muhtarı olmakla iktifa edecekleri muhakkak olan Ebubekirler, Ömerler nice büyük ve tanınmış isimlere ve ahlak adamlarına her hususta gıpta edilen örnekler oldular.

Ne yazık ki Müslümanlar, birkaç asır insanîyetin rehberi olduktan sonra bir duraklama devresine ve nihayet inhitata girdiler. Osmanlı Türklerinin zuhuruyla İslâm yeniden şeref kazanarak parlamış ve hatta daha nice nice memleketler İslâm dairesine girmiş ise de İslâm'ın umumi inhitatı başlamış olduğundan birkaç asırlık şevket ve marifetten sonra Osmanlılar da umumi inhitata iştirak etmiş ve artık İslâm âlemi marifet merkezi olmaktan vazgeçmiştir.

İşte Avrupa'nın uyanıp ilerlemesi bundan sonra başlıyor.

Avrupalılar, az bir zamanda, tarihin hiçbir devresiyle kıyas kabul etmeyecek bir süratle terakkiye başladılar. Medeni insanlığın yüzlerce asırlık ilmî müktesebatını sermaye edinerek işe başladılar. Pek az zamanda ilim ve sanayideki üstünlüklerinin meyvelerini toplamaya muvaffak oldular. Fenni nazariyeler yalnız bir kısım münev-

verlerin fikir süsleri şeklinde bırakılmayarak sanayie tatbik edilmeye başlandı. Buhar, elektrik, telgraf, basım, fabrikalar, vapurlar, şimendiferler, gelişmiş silahlar yeni bir âlem vücuda getirdi. Bu yeni araçları imal ve tahribe malik olanlara, olmayanların mukavemeti olamazdı ve olamadı. Yeni medeniyet, insanlık âlemini iki büyük kısma ayırdı: hakimler, mahkûmlar.

Dört yüz milyon Avrupalı, geriye kalan bir milyar insanın hakimi oldu. Bu, yeni bir derebeylik-esirlik devresi idi. Bu defa Avrupalılar derebeyi, onlardan başkası esir idi. Esirler dahi iki kısma ayrılabilir. Bir takımı Avrupalıların nüfuzu altındaki iktisaden haraçgüzarı olan mahkûmlardır ki hâlâ siyasi istiklalini muhafaza edebilen Osmanlı hükümeti, Çin, İran vesaire ahalisi bu kabildendir. Kalanları alelittlak mahkûmdurlar. Bugün yeryüzü bu hakimler arasında taksim edilmiştir. Acaba bu hakimler, bu yeni derebeyleri, esirlerine nasıl muamele ediyorlar? Maksatları nedir? Gözettikleri gaye nedir? Parlak ve mânasız lafızları def eder ve duruma nafiz bir nazarla bakarsak görürüz ki insaniyetin şeref ve imtiyazı olan hukuk, adalet, mürüvvet, müsavat, kardeşlik, hürriyet vesaire gibi mefhumların ancak hakimler arasında bir manası, bir hükmü olup mahkûmlara bunların hiçbir şumulü yoktur. Mahkûmların hissesine düşen, hakaret, zillet, ihtiyaç, sefalet ve ölümdür. Hakimler, mahkûmlarını ceahl ve zilletten kurtarmak için hiçbir şey yapmazlar. Bilakis bütün kuvvetleriyle zavallı mahkûmların intibah ve yükselmesine mani olurlar. İnsani izzet ve hürriyetin ancak kendileri için bir mânası vardır. Esirler bu iki mukaddes kelimeyi ağızlarına alamazlar.

Genelden özele geçerek de İslâm âlemine bir göz atarsak, göreceğimiz manzara bize kan ağılatır. Hiçbir asırda, beşerin mukadderatına hakim olan kavimler bugünkü Avrupalılar derecesinde bir mürüvvet yoksunluğuyla, hissizlikle insaniyeti ezmemişlerdir. Bu konuda en küçük bir fikir edinmek için Mösyö Vigné d'Octon'un medeniyetin gözleri önüne koyduğu şu sözleri tekrar ile işe başlayalım.

Mösyö Vigné d'Octon kimdir?

Mösyö Vigné, Fransa Bahriyesi tabiplerinden idi. Antil, Sene-Gambiya, Gine Fransız sömürgelerine gitti. Buralarda Fransa memurlarının yerliler hakkında tecviz ettikleri vahşetleri görerek, artık memuriyette kalmaya vicdanı mani oldu. Askeri tabiplikten istifa etti. 1888 senesinde Figaro gazetesiyile bu vahşetleri efkâr-ı umumiyyeye ilan eyledi. Müteakiben *Siyah At*, *Putperestler Memleketinde*, *Ölümler Memleketi*, *Uzak Şehitler* ve *Afrika Kaylulesi* adlı eserleri yazarak sömürgelerde Fransız memurları ve subaylarının neler yaptığını ammenin gözü önüne serdi.

1893 senesinde Fransa Meclis-i Mebusanına aza seçildi. 1898 ve 1902 senelerinde tekrar seçildi. Mebus bulunduğu sırada General Gallieni'nin Sudan ve Madagaskar'da irtikâp ettiği cinayetleri ifşa eyledi. Aurore gazetesinde yazdığı makaleler Fransa'da büyük heyecanlar husule getirmişti. 1906 senesinde papazlarla radikallerin ittifakı

sayesinde ekseriyet kazanamadı. Bunun üzerine Fransa hükümeti kendisini Kuzey Afrika'da tahkikat icrasına memur etti. Mösyö Vigné d'Octon "haktan ayrılmamak ve hakikati olduğu gibi bildirmek" şartını ortaya koydu. Fransa hükümeti bu şartı kabul etti. Mösyö Vigné 1907 ve 1908 seneleri Kuzey Afrika'da dolaştı. Hükümetin verdiği nüfuz ve gösterdiği kolaylıklar sayesinde pek mükemmel bir tahkikat icrasına muvaffak oldu. Üç senelik mesaisini ihtiva eden ve her bendi resmi vesikalara müstenit olan raporunu Fransa hükümetine takdim etti. Hükümet bu raporun ihtiva ettiği cinayetleri insanlık adaletinin terbiye kudretinin fevkinde bulunduğu için sakladı, tetkike almadı. Bunun üzerine Mösyö Vigné d'Octon, raporunu *La Guerre Sociale* gazetesiyle neşretti.

Biz bu raporu, İslâm Peygamberine dil uzatmaya cesaret eden Doktor Boigueil ve emsalinin yüzüne, utanmasına sebep olması için fırlatıyoruz:

"Kuzey Afrika'da Resmi Haydutluk

(Tunus – Cezayir – Fas)

Fransa'nın şimdiki Hariciye Nazırı Mösyö Pichon, Eski Maarif Nazırları Mösyö Briand ve Doumergue'e takdim olunan tahkikat raporudur.

Nazır efendiler!

Meclis-i Mebusanı terk ederek Kuzey Afrika müstemlekelerimizde ince bir tahkikat icrasına karar vermem üzerine bu tahkikatı, 1907 senesinden 1909 senesine kadar üç sene zarfında mezkûr mahallerde beni tetkikat memurluğuna tayin etmek suretiyle kolaylaştırmak lütfunda bulundunuz.

Zabit sıfatıyla Batı Afrika'da, mebus sıfatıyla Madagaskar için ne yapabilmiş isem himmetiniz sayesinde Tunus, Cezayir ve Fas'ta dahi aynı surette tahkikat yapabildim. Tahkikatı tarafsızlıkla ve hiç eksiksiz bir suretle tamamlamaya muvaffak olmamdan dolayı himmetinize teşekkür etmeme müsaade buyurunuz. Tahkikatıma 'eksiksiz' diyorum. Zira itimadınıza mazhar oluşum, tahkikatımla sabit olan ve gözümlle gördüğüm şeylerden en küçüğünü bile saklamaya beni mecbur edebileceğini asla hatırıma bile getirmedi. Ve beni böyle bir alçaklığı yapabilecek adamlardan farz ettiğinizi zannetmek gibi, benim kadar, sizin de yüzünüzü kızartacak bir fikre de kapılmadım (...) Size takdim etmekle müftehir olduğum şu tahkikat raporunun başlığı 'Kuzey Afrika'da Resmi Haydutluk' olacak ve üç kısma ayrılacaktır. Birinci kısma 'Yerlilerin Mihneti-Bornozun Teri' ünvanını veriyorum. Bu kısımda, mülkiye ve askeriye memurlarımızın Kuzey Afrika müstemlekelerimiz yerlilerine ve bilhassa gözden uzak ve teftişten mahrum olan güney kısımları halkına karşı irtikâp ettikleri gün-lük ve her türlü suiistimali, bütün safvetimle nazarlarınıza sunuyorum. En zalimane bir keyfi idare oralarda caridir. Bu kısımda gadr, yerlerinden tard, rüşvet, denaet, suimuamele, velhasıl zulüm ve baskının envainı, numuneleriyle beraber bildiriyorum. Bu kısımda memurların irtikâp ettikle-

ri rüşvet çeşitlerini de tafsilatıyla yazıyorum, o memurlar ki hatt-ı hareket kanunu olmak üzere, 'Bornoz giyenler terlemeye mahkûmdurlar' iğrenç düsturunu intihap etmişlerdir.

*Tahkikatımın ikinci kısmı Oran eyaleti güneyiyle Fas'ın şark cihetinde icra ettiğim tahkikatı içermektedir. Göreceksiniz ki 'Tüvat fütuhati', 'Fey-kek icraati', 'Bodnip muzafferiyeti' ve 'Şaviye ve Beni Senasin zaferleri' namı verilen şeyler, çakmaklı tüfenklerle mücehhez zavallı deveçilerin, kadit haline gelmiş sefillerin veyahut ta vahalara sığınmış hiç silahsız ve zararsız adamların **katliam** edilmesinden ibarettir. Resmî malumatı neşreden kibar âleminin gazeteleri hakikati bildirmiyordu. Ben ise hakikati, henüz vicdansızlığı, haydutcasına katl ve cinayeti muharebe zannedecek dereceye götürmeyen şahitlerden dinledim. Muharebe diye lanse edilen bu cinayetler medeni bir milletin yüzünü kızartacak ahvaldendir. Tahkikatımın bu ikinci kısmına 'Sırma Şerit Kazanacak Yerler' adını veriyorum. Tahkikatımın bu üçüncü kısmında Cezayir ve Tunus'ta bulunan 'harici gönüllü alayları' hakkındaki vesikaları havi tahkikatı ne suretle icra eylediğimi hikâye etmekteyim..."*

Mösyö Vigné d'Octon'un mufassal raporundaki vesikaların reddi kabil olmayıp -çünkü hakikattir- bu raporda hikâye edilen ahvalden insanın insaniyetten ikrah edeceği geliyor. Bedevi ve vahşi namı verilen bu zavallı esirlere, medeni ünvanını takınanların reva gördüğü vahşetleri en namuslu ve en sadık sözlü bir Fransız mebusunun raporunda görüp de lanet okumamak elden gelmiyor.

Mösyö Vigné d'Octon Cezayir ve Tüvatlılara, Şarki Faslı ve Tunuslulara reva görülen haksızlıkları, yerlilerin şu darbimeseliyle ihtisar etmek istiyor: "Çekirgeler bir beladır, sam yeli diğer bir beladır. Lakin her ikisi nihayet iki bela eder. Halbuki kayidlerimiz, Fransız muhacirleri ve Yahudiler cehennem bütünü belaları demektir!"

Mösyö Vigné d'Octon, Afrika Müslümanlarına saldırtılan kan emici, kemik kemi-rici kuvvetleri mazarrat derecelerine göre şöyle tasnif ediyor: 1- Baş ağa, 2- Ağalar, 3- Kayid, 4- Maliyet tahsildarlarıyla maiyyet memurları, 5- Kabile şeyhleri, 6- Yahudiler, 7- Fransız muhacirleri.

Bu muhteris sürüsü zavallı Müslümanların elinde avucunda olanı, kazandığını ve kazanacağını gasp ediyor. Ne kadar ziraata elverişli arazi varsa, kahren ve cebren Müslümanlardan alınıyor, onlara da en çorak arazi bırakıldıktan başka bu araziden, muhacir arazisine nispetle on kat fazla vergi tahsil ediliyor. Velhasıl Müslümanlar öyle bir suretle idare olunuyor ki onların hissesine ancak "kan teri dökmek", cehalet, sefalet ve zillet isabet ediyor.

Mösyö Vigné'nin üç senelik mesaisini içeren rapor gayet mufassal olduğundan, değil harfiyen, hatta mealen bile birkaç formaya sığdırmak kabil olamaz. Zaten insanın tüylerini diken diken edecek redaetlerin tafsili neye yarar; raporun umumi muhteviyatı hakkında bir fikir verebilmek için birkaç bahsin başlığını tercüme ile iktifa edeceğiz.

*“Baş ağa, Kayid ve Fransız tahsildarlar yankesiciler gibi yerlileri soy-
mak için müttefiktirler.”;*

*“Tunus'un güneyinde kabile ve mahalle şeyhlikleri, Fransız memurları
tarafından, en fazla rüşvet verene satılmaktadır.”;*

*“Fransa'nın Üçüncü Cumhuriyeti, mahmi adını verdiği yerlilere karşı
ettiği zulmü, Ortaçağ derebeyleri bile esirlerine karşı tecviz etmezdi.”;*

*“Zengin şehirlilerle hilekâr sarrafların, fukara ve zayıfları soyan, çapul
eden Cumhuriyetine ayıp ve lanet!”;*

*“Himayemizdeki Müslümanlarımıza karşı tecviz ettiğimiz idare usu-
lünü Almanlar Alsas ve Loren'de tatbik etmiş olsalardı bütün medeni Av-
rupa onların aleyhine kıyam ederdi.”;*

*“Asla muhakeme edilmeksizin, bir memurun güzel keyfiyle, yüzler ve
binlerle Müslümanlar dehşetli kuyular, zindanlar içinde hapsediliyor.”;*

*“Cezayir'de, Tunus'ta Müslümanları soyarak zengin olan ve bugün na-
muslu ve itibarlı adamlar arasında bulunan kimseler, çok kere İspanyol
esircileri gibi hareket etmekte idiler.”*

İşte adil, insanlık rehberi, medeniyet kraliçesi olan Fransa'nın, sömürgelerinde ve bilhassa Müslüman memleketlerinde tecviz ettiği idare! Gazap, zulüm ve tahkir... İşte medeniyetin Müslümanlar üzerinde tatbik ettiği meşum icraat! Sonra da bir Boigueil çıkıyor, bu zavallı esirlerin halet-i ruhiyesini teşrih ediyor. Hem de fen ve fazilet namına... Lakin bu sefiller sürüsüne karşı bir acıma kelimesi, bir teselli harfi sarf edecek yerde mecnunca bir istidlal silsilesiyle İslâm ve Peygamberini itham cüretini gösteriyor!

Lakin Fransa ve bilhassa medeniyet âlemi yalnız muhterisler, vicdansızlar, muta-assıplar ve müfteriler yetiştirmiyor. Bir Boigueil'e karşı şerefli ve namuslu Vigné'leri de var ve çok geçmeyecektir ki Vigné'ler, o namuslu, vicdanlı adamlar, Boigueil gibilerini, yalancı medenileri insaniyet ve iktidar sahasından kovacak ve hakiki medeniyet devresini açacaklardır.

Bu malumat, Mösyö Vigné d'Octon'un on senelik can siperane mesaisinin semeresi olan mufassal raporunun yüzde bir kısmını ihtiva ediyor. Raporunun diğer kısımları okunduğu vakit insan, medeniyet denilen bu yeni meşum vahşete insaniyet namına lanet okumaktan nefsinin men edemez. Raporun bu bölümlerinde öyle şey-

ler görülür ki insan hayret mi, nefret mi edeceğini bilemez. Mösyö d'Octon, Fransa Eski Hariciye Nazırı Hanotaux'ya, Tunus'taki emlakini kaç kuruşa ve kimden satın aldığını soruyor. İspat ediyor ki medeni Fransa'nın üç-dört nazırı, tıpkı haydutlar gibi "*Tunus'ta yirmi bin kişinin geçim kaynağı olan araziyi ellerinden almaya teşebbüs etmiştir. Bu haydutluğa icra vasıtası olansa Fransızlar tarafından idare edilen adliye mahkemesidir*". İşte her nasılsa sosyalist mebuslardan meşhur Jaurès müdahale ettiğinden yirmi bin Tunuslu yerlerinden kovulmamış ve arazi ellerinde kalmıştır.

Cezayir'de yapılanlar daha müthüştür. Lakin buraları göz önü yerler olup bir de Afrika içlerine, Asya ortalarına, Cava ve Sumatra köşelerine bakışlarımızı uzatacak olursak gözümüze çarpacak mezalim ve redadet o kadar büyüktür ki buna bir türlü inanmak istemeyiz.

Medeni namını alanların Müslüman Afrika'da yaptıklarını, hiçbir kavim ve hatta vahşiler, değil insanlar, hayvanlar hakkında bile reva görmez. Orta Afrika ahalisinden bir Müslüman, bir hayvan kadar bile hayat hakkına malik değildir. Silahlarını teslim etmiş koca kafiler halkını soğukkanlılıkla kurşuna dizmek, Müslümanlara yer öptürmek, muhakemesiz adam öldürmek, beş-altı yaşında kızcağızların ırzını ayaklar altına almak gibi lanetlik davranışlar Orta Afrika'da her gün icra edilegelen denaetlerdir.

Kırk sene evvel Besarabya'da en az elli bin Müslüman varken bugün bir tane bile Müslüman yoktur. Kazan, Moskofların eline düştüğü vakit binlerce Müslüman şehir haricine atılmış, yüz binlercesi cebren Hıristiyan yapılmıştır. Otuz sene evvel hemen bütün ahalisi Müslüman olan Kafkasya'da bugün birkaç yıkık minare, birkaç köhne binadan başka İslâm eseri kalmamış ve ahalisi cebren ve kahren Ruslaştırılmakta bulunmuştur. Buhara'da, Hive'de, Almato ve Yedisu'da, Taşkent'te ve Yarkent'te ecdadımızın zuhur beşiği ve büyük bir medeniyetin parladığı yer olan o bölgelerde bugün, bir elinde şirk ve cehalet alameti, diğer elinde kahr ve felaket aleti olarak, bütün insanların en mutaassıp, en hissiz ve en mürüvetsizi olan bir adi kavim hüküm sürüyor. Hayvanat yetiştirmeye mahsus haralarla bile kabil-i kıyas olmayan Cava, Sumatra adalarındaki milyonlarla Müslüman, bir avuç Felemenklinin kesesini doldurmak üzere hayvan sürüsü gibi boğazı tokluğuna çalıştırılıyor. Hakim kavimlerin en insafı, Fransızlarla Moskoflara nispet edilemeyecek derecede insafı ve mutedili olan İngiltere bile Müslümanlara hayat hakkını, ancak esaret zincirlerini boyunlarında saygıyla yücelterek taşımaları şartıyla veriyor. İnsanlık izzetini, hürriyet hakkını hatırlayanlar derhal kahredilip imha olunuyor.

Mösyö Vigné d'Octon, Tunus hükümeti dairelerinde muhafaza edilen ve yanlışla nıp reddedilmeleri kabil olmayan vesikalara dayanarak Fransa vekil, ayan ve mebuslarından vazife ve mevkilerinin nüfuzunu suiistimal ile gasp ettikleri araziye, Fransa hükümetine takdim ettiği raporunda aşağıdaki şekilde gösteriyor:

Zavallı Tunus'u soyan Fransa Millet Meclisi akbabaları:

Ticaret Nazır-1 Sabıkı ayandan Boucher	3000 dönüm
Ziraat Nazır-1 Sabıkı ayandan Mojoux	12 000 dönüm
Maliye Nazır-1 Sabıkı ve hâlâ mebus Cauchéry	10 000 dönüm
Hariciye Nazır-1 Sabıkı Hanotoux	20 000 dönüm
Tunus Bütçesi Katibi ayandan Chautemps	4000 dönüm
Adliye Nazır-1 Sabıkı ayandan Chaumier	3000 dönüm
Bahriye Nazır-1 Sabıkı ayandan Grangé	5000 dönüm

Artık “Fransa'nın şerefi” olan bu nazır ve mebusların şu hırsızlık ve ihtilası meydana dururken maiyet memurlarının, Tunus'taki on bin Fransız memurun biçare Müslümanlara neler yaptığı kolayca kestirilebilir. Lakin olur olmaz kolaylıkla kestirilemeyecek ve her vicdan sahibini dehşetten titretecek ciheti, Tunus gibi göz önünde olmayan yerlerde uygulanan vahşetlerin havsalayı zorlayan dereceye ulaşmasıdır. Tunus, Akdeniz'in göz önünde olan sahillerinde muharebe ile alınmadığı, gasp edilmediği kabul edilen bir yerdir. Orada cereyan eden resmi haydutluklar, resmi mezalim bu dereceye getirilmiş ise, acaba göz önünden irak olan yerlerde neler yapılıyor? Acaba Cezayir'de, Tüvan'da, Sahrada, Timbaktu'da, Hint köşelerinde, Sudan'da, Sibiryada, Türkistanda, Kazanda, Kırım'da, Cava'da, Sumatradada neler oluyor?

Acaba medeniyetin en yüksek noktasına çıkmış olmak, hatta din ve taassup kaydını atarak insanıyeti emeline kiblegâh etmiş bulunmak davasında bulunan bir Fransız böyle yaparsa, son derece cahil ve mutaassıp bir Rus mujiği, bir Kazak neler yapmaz ve neler yapmıyor... Lakin Avrupa medenilerinin artık iftiharla yad etmeye başladıkları vahşetlerden, artık saklamaya lüzum görmedikleri denaetlerden Avrupa avamının ahvalinin tahliline vakit kalmıyor.

Masonlar yani (sözüm yabana) milliyet ve din kaydından kurtulmuş insanlık aşıkları tarafından neşredilen Tan gazetesi, Afrika'da Yukarı Obangi'de bir Fransız müfrezesinin bir Senusi emirini ele geçirdiğini ve onunla birlikte on yedi kadın ve birçok çoluk çocuktan ibaret evlad ü ıyalini tüfenk ve rovelver kurşunlarıyla katlettiğini “bu iğrenç cinayet fiiline cüret eden melunu methederek” büyük bir muvaffakiyet gibi kemal-i iftiharla yazıyor!

Ne medeniyet, ne insanıyet!

Acaba bu zavallının kabahati ne? Ne olacak, hürriyetini sevmek, vatanını ve milletini gaspçılara karşı müdafaa etmek.

İşte bütün Müslümanların cinayeti bu! Avrupa haçlıları bizi hayvan sürüsü gibi kullanmak, kanımızı emmek, vatanlarımızı kendilerine çiftlik yapmak ve bizi de esir etmek istiyorlar, Heyhat ki istiyorlar değil, öyle yaptılar. Lakin acaba bu derece kuvvetli midirler? Acaba hakkımızı geri almak kabil değil midir? Acaba boynumuza esaret zincirini asan onlar mı? Yoksa bizim gafletimiz, kansızlığımız, hamiyetsizliğimiz,

dinsizliğimiz mi? İşte bu eser, bu bahisleri tetkik ediyor. Bugün İslâm âleminin hangi köşesine baksak gadir ve mezalim zulmetiyle orasını kararmış görüyoruz. Bugün üç yüz milyondan fazla muvahhidin mazlum boyunlarına yalancı medeniyetin astığı esaret zincirini görüyoruz.

Ey kardaşlar, ey Müslümanlar! Ey adalet ve refahı isteyen bütün insanlar! Harim-i emele doğru birlikte gidelim, birleşelim, hakkı tebcil, adaleti takdis, müsavâtı tekrim, hürriyeti tazim edelim. Kahr ve zillet esasları üzerinde kurulan sahte medeniyeti atalım, adalet ve kardeşlik üzerine hakiki bir medeniyet kuralım. Hak bizimledir, hakka güvenelim. İnsanlık vazifemizi yapalım. Ya şanlı hayat, ya şanlı ölüm!

(devam edecek)